

Bijlage 1

**Plan van Aanpak
voor de financiële ondersteuning
van de restauratie
van het Marianneorgel en het kabinetorgel
in de Oude of Martinikerk te Voorburg**



Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Een stukje geschiedenis van de orgels in de Oude of Martinikerk
3. Herstelwerkzaamheden
4. Restauratiecommissie
5. Begroting en financiering

1. Inleiding

De Oude of Martinikerk aan de Herenstraat 77 staat in het Huygenskwartier, het oude centrum van Voorburg. Dat er al vroeg een kerkje in Voorburg was, gewijd aan Sint Maarten, blijkt uit de Blaffert van het Bisdom Utrecht, een aantekenboek uit het jaar 960. Kort na 1200 liet de ambachtsheer Dirk van Voorburgh nabij zijn woning een stenen zaalkerkje bouwen op één van de hoogste punten van de strandwal waarop Voorburg gelegen is. De Oude of Martinikerk is in 1575 naar de Hervormde Kerk overgegaan en is thans het eigendom van de Protestantse Gemeente Voorburg (PGV). Het kerkgebouw is inclusief het Marianneorgel sinds 1967 als Rijksmonument beschermd onder monumentnummer 37944.



Het orgel in de Oude of Martinikerk werd in de jaren 1878/79 vervaardigd door orgelmaker Johan Frederik Witte van de firma J. Bätz & Co. Het werd in 1879 aan de kerk geschonken door H.K.H. Prinses Marianne, de jongste dochter van Koning Willem I, die vele jaren in Voorburg woonde. Het contract voor de levering van het orgel werd op 8 maart 1877 getekend voor een bedrag van 12.200,- gulden, te betalen in twee termijnen.

De laatste grote onderhoudsbeurt van het Marianneorgel vond plaats in de jaren 70 van de vorige eeuw, meer dan 40 jaar geleden. Bij die gelegenheid zijn er ook een aantal (dispositie-)wijzigingen doorgevoerd.

Recentelijk zijn er drie offertes aangevraagd voor het groot onderhoud van het orgel en nog eens drie offertes voor de restauratie van het schilderwerk. Bij de evaluatie van de verschillende offertes werd de hulp van orgeladviseur Dirk Bakker ingeroepen. Het grootonderhoud van het Marianneorgel is gegund aan Martin Butter, orgelmaker & klavierinstrumentenmaker uit Ridderkerk in samenwerking met orgelmaker Sander Booij en de opdracht voor de renovatie van het schilderwerk is gegeven aan de Firma De Jongh BV uit Waardenburg.

Het kabinetorgel in het koor van de kerk vertoont helaas een aantal storende mankementen, die het gebruik ervan belemmeren. Als de orgelmaker Martin Butter werkt aan het Marianneorgel is het efficiënt om tegelijkertijd het kabinetorgel een grote onderhoudsbeurt te geven.

Dit 'Plan van Aanpak voor de financiële ondersteuning van de restauratie van het Marianneorgel en het kabinetorgel in de Oude- of Martinikerk te Voorburg' dient potentiële sponsors te informeren om zodoende meer sponsors en fondsen te interesseren voor het doneren van een bijdrage.

2. Een stukje geschiedenis van de orgels in de Oude of Martinikerk

De Oude of Martinikerk van Voorburg kent een bijzondere orgelgeschiedenis. De stichting van een orgel, daterend uit het jaar 1800 en de voltooiing van een fraai tweeklaviers orgel door de Leeuwarder orgelmaker L. van Dam in 1806 heeft destijds in de regio veel indruk gemaakt. In de jaren 1878 en 1879 werd dit orgel vervangen door een orgel vervaardigd door de orgelmaker Johan Frederik Witte te Utrecht. Hij was de zoon Christian Gottlieb Friedrich Witte, die het beroemde orgelmakershuis van Bätz, onder de naam van Fa. J. Bätz & Co voortzette. Dit Witte-orgel was een geschenk van H.K.H. Prinses Marianne, de jongste dochter van Koning Willem I, die lange tijd in Voorburg woonde. Vandaar dat dit Witte-orgel in Voorburg het Marianneorgel wordt genoemd.



De beelden die tot juli 1879 het Van Damorgel flankeerden, bevinden zich nog steeds naast het huidige Marianneorgel en maken, samen met de orgelzolder en de achterwand uit 1806, deel uit van de schitterende entourage.

In 1968 is door Flentrop Orgelbouw een nieuw 2 voets register aan het tweede manueel toegevoegd en de manier waarop dit gebeurd is dwingt respect af.



De Firma Hendriksen & Reitsma heeft in 1976 een aantal wijzingen doorgevoerd met het doel om de klank van het orgel te moderniseren. Tijdens twee bezoeken eind 2018 viel het orgeladviseur Dirk Bakker op hoe zorgvuldig en conserverend het orgel technisch onderhouden is, ook qua stemming en stemmingsinrichtingen.

3. Herstelwerkzaamheden

De herstel en restauratiewerkzaamheden aan het Marianneorgel en het kabinetorgel zullen uitgevoerd worden door Martin Butter, orgelmaker & Klavierinstrumentenmaker uit Ridderkerk in nauwe samenwerking met orgelbouwer Sander Booij.

Restauratie Marianneorgel

Het inwendige van het orgel is vervuild door stof, doorgaans een mengsel van huisstof, kalk en fijn zand dat in de loop van de tijd in het orgel is gekomen. Het stof heeft een corroderende werking en zorgt ervoor dat het orgel dof gaat klinken. Om het stof te verwijderen worden alle ruim 1461 pijpen van de windladen afgenomen en gereinigd.



Roosters en stokken worden afgenomen en gereinigd, evenals het interieur van de orgelkast en de speel- en registermechanieken.

Er zijn flinke onregelmatigheden in de uitspraak van de tongwerken waarneembaar. Door de gecorrodeerde koppen is het moeilijk een algemeen beeld van de oorzaak te verkrijgen.

De basfunctie van het orgel is aan de magere kant. Orgelmaker Martin Butter constateerde dat in de laatste tientallen jaren de kernen van de houten 16- en 8-voets pijpen zijn uitgezet in de richting van de voorzijde van de pijpen. Dit levert bij deze relatief hoog opgesneden pijpen een onzekere toon op die ten opzichte van de oorspronkelijke situatie fors aan volume heeft ingeboet. Het verhelpen van dit gebrek levert een aanzienlijke klankwinst op, die geheel binnen de mogelijkheden van de monumentale kaders van het orgel valt.

De terugkeer van het oorspronkelijk pijpwerk en klankbeeld van de Mixtuur zal het klankpalet weer verbreden, waardoor de onderlinge eenheid en klankversmelting van de registers bevorderd wordt.



De windvoorziening is nog vrijwel geheel intact en dateert uit 1878/79. Hetzelfde geldt voor de kanalisatie. De motorcapaciteit is ruim bemeten en het windverbruik van de pijpen op de verschillende laden is in balans met de windtoevoer.

De in 1974 aangebrachte kunststof registerslepen, die van membraanleer zijn voorzien, zullen vervangen worden door eiken slepen met

Liegelind ringen. Er zijn inmiddels een paar interne lekkages geconstateerd. Door deze vervanging wordt voorkomen dat in de komende jaren ontstemmingen zullen toenemen en de intonatie zal gaan 'verlopen'.

Schilderwerk Marianneorgel

De Jongh Schildersbedrijf bv uit Waardenburg, gespecialiseerd in restauratie en onderhoudsschilderwerken zal allereerst een kleur en pigment onderzoek uitvoeren om verf van gelijke samenstelling en glansgraad te verkrijgen. Alle hout- en snijwerk van het orgel, balustrade, frieslijst en het houtwerk van de trapopgang, alsmede de engelen uit 1806 zullen gereinigd worden, en alleen waar nodig geschuurd en geplamuurd en daarna in de juiste

kleur gegrond. De gegronde delen zullen dan in de originele kleuren afgeschilderd worden. Verguldwerk wordt eerst in oker kleur gegrond om daarna te mixtioneren en vergulden met bladgoud. Het marmerwerk van de frieslijst en de kapitelen wordt geretoucheerd en vernist. Ook het schilderen van de orgelvloer is inbegrepen.

Kabinetorgel

Het orgel is omstreeks 1800 gebouwd en komt oorspronkelijk uit particulier bezit. De meeste pijpen klinken goed. De motorkist is goed gemaakt en zowel de motor als de orgelwind zijn nauwelijks te horen. Het speelmechaniek en het versleten toetsbeleg zal aangepast worden en een aantal metalen orgelpijpen moet gerestaureerd worden, omdat ze geen goede toon meer geven. Het klavier ligt onnatuurlijk hoog omdat extra regels onder het orgel zijn aangebracht voor de windkanalisatie. Het windkanaal wordt aangepast zodat het klavier weer op normale hoogte komt te liggen.

4. Restauratiecommissie

Het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente Voorburg heeft besloten dat het onderhoud van de orgels een verantwoordelijkheid is van de Gebouwencommissie. Binnen deze commissie is dhr. F.F. Verschoor de coördinator voor de herstelwerkzaamheden van de orgels. De voorbereidingen voor de restauratie en de herstelwerkzaamheden worden begeleid door de restauratiecommissie met de volgende leden:

- Dhr. F.F. Verschoor, coördinator
- Dhr. D. Bakker, orgeladviseur
- Dhr. H. Houtman, cantor organist
- Dhr. L. Cosman, organist
- Dhr. J. Droogers, organist
- Dhr. T.J.W. van Varik, penningmeester CvK
- Dhr. R. Schippers, ouderling-kerkrentmeester
- Dhr. A. Schouten, kerkrentmeester

5. Begroting en financiering

De restauratiewerkzaamheden voor het Marianneorgel, uitgevoerd door de orgelmakers Martin Butter en Sander Booij, worden geschat op € 65.000,- en voor de schilderwerkzaamheden door Firma De Jongh is € 45.000,- begroot. In het totaal zijn de kosten voor de restauratie van het Marianneorgel geschat op € 110.000,-

Het grootonderhoud van het kabinetorgel eveneens uitgevoerd door de orgelmakers Martin Butter en Sander Booij is begroot op € 17.000,- . Voor de restauratie en het grootonderhoud samen is een bedrag van € 127.000,- benodigd. Alle bedragen zijn inclusief advieskosten en BTW.

Het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente Voorburg kan € 90.000,- beschikbaar stellen. Verschillende instanties, organisaties en fondsen zullen benaderd en gevraagd worden een subsidie te verlenen of een gift ter beschikking te stellen.

Er zullen activiteiten georganiseerd worden zoals orgelconcerten en inzamelingsacties onder kerkleden van de Protestantse Gemeente in Voorburg om financiële steun voor de herstelwerkzaamheden te verkrijgen.

Het is de verwachting dat met subsidies, sponsoring, giften en inzamelacties een bedrag van € 37.000,- gegenereerd kan worden.

